
Å bli gammel er no' HERK...???

14. februar – 10. oktober 2010

INNHOOLD

	Side
Forord	
Av Fredrikke Hegnar von Ubisch, museumsbestyrer	2
Et besøk på Asker bo- og omsorgssenter	
Av Ulf T. Benterud, konservator	3
Kunstkatalog	
Presentasjon av utstillingens kunstnere	5
Asker Aldershjem 100 år	
Av Frøydis Bryhn Ross, leder i Asker og Bærum Historielag	19
Kåseriet "Jeg er jo rektor"	
Av Harald Skjønsberg, rektor Solvang ungdomsskole	26
Ut i solen med Inga Bjørnson	
Utdrag fra "Mamma i fint selskap" av Botten Soot	28
Program og tilbud under utstillingen	30

FORORD

Asker Aldershjem feirer 100 års jubileum i år. De har til og med beboere som er over 100! Under forberedelsene til jubileet tok Asker bo- og omsorgssenter, som det nå heter, kontakt med Asker Museum.

Resultatet er blitt en mangfoldig utstilling – nesten like mangfoldig som selve livet.

Inspirert av Asker Aldershjems jubileum viser utstillingen den historiske dimensjon rundt det å bli gammel og trengende. Her øser vi igjen av av Tilla og Otto Valstads rikholdige produksjon og samlinger.

Gjennom bilder, tekster og avisutklipp gir utstillingen et innblikk i hvordan vi ser på gamle i dag. Tolv kunstnere bidrar blant annet med sine arbeider gjennom en salgsutstilling. Kunstnerens respons har vært meget positiv. De gir uttrykk for at temaet alderdom er spennende og bidrar til refleksjoner om hvilken framtid som vil møte alle gamlingene. En stor takk rettes til alle som har bidratt!

Alle vi som arbeider ved Asker Museum har vært meget engasjerte. Mottoet til Otto Valstad: ”Ingenting er umulig!” har vært gjeldende, og med stort pågangsmot er de forskjelligste oppgaver blitt løst. Blant annet skulle livets tre lages slik at også barna får sitt rom i den hule stammen. Jeg føler utstillingen også er blitt en nydelig hyllest til livet.

Hjertelig takk til konservator Ulf T. Benterud som har hatt hovedansvaret for utstillingen ”Å bli gammel er no` herk...????”.

Velkommen og god fornøyelse!

Fredrikke Hegnar von Ubisch
Museumsbestyrer

Et besøk på Asker bo- og omsorgssenter

Av Ulf T. Benterud, konservator

En strålende kald januardag 2010 drar fotograf Øyvind og jeg opp til Asker bo- og omsorgssenter. Et 100-års jubileum skal markeres med en egen utstilling på museet, og vi drar for å fotografere og snakke med beboere. Foajeen vi kommer inn i er stor og trivelig, og bestyrerinnen viser oss rundt på hjemmet. Hmm, slettes ikke verst, tenker jeg. Vi prater med noen av de eldre. De er hyggelige og nysgjerrige; ”Hva, utstilling om hjemmet her, så gøy!”. Jeg setter meg ned ved et piano som står rett innenfor døren. Det er visst ikke helt nystemt. Et par damer setter seg ned ved siden av. De koser seg! ”Du så hyggelig”, sier den ene, ”er ikke det Sinding...Frühlingsrauschen”. Det kan jeg bekrefte. Jo da, de kan fortelle at de har noen småplager, ”men det glemmer vi litt når det skjer noe hyggelig”.

Vi får en strålende idé. Ett gruppebilde! Vi har bevart et innendørs gruppebilde fra gamlehjemmets første tid. En tidsriktig viftepalmestamme står i bakgrunnen. Betjeningen og bestyrerinnen står på siden. De gamle ser alvorlig, ja nesten morskt, på fotografen.

Når vi organiserer bildet vil alle være med, latter og fnising... knips... og vi har et nytt gruppebilde anno 2010! Denne gangen smiler flere.

Et par damer blir sittende i sofaen. En av de ansatte hvisker til meg at ”hun der til venstre er nesten 108 år”. Jeg blir helt stum. Jeg hilser pent, hun ser meg nesten ikke, men hukommelsen er det visst ikke noe i veien med. Tanker flyr gjennom hodet mitt.

Hun er født mens vi fortsatt var i Union med Sverige, ti år før kvinner fikk stemmerett, før det var biler i gatene...Jeg kjenner at møtet er viktig for meg, hun er et levende bindeledd til en for meg fjern fortid.

Bestyrerinnen viser oss rundt i de forskjellige rommene. Det er lyst og trivelig, alle har egne møbler, TV på rommet, og ganske god plass. Jeg tenker på hvordan det var for hundre år siden...vedfyring, ikke innlagt vann, de sanitære forholdene...Nei, man var vel ikke bedre vant. Vi går til slutt inn i den eldste delen, det flotte klassiske hovedhuset fra 1910. I dag er den gamle storstuen blitt til et arbeidsrom og en kosekrok. Noen sitter rundt et arbeidsbord, trykker fargemønstre på silke. ”Se, er det ikke flott?”, sier en strålende blid dame. Hun kan fortelle at det er stor etterspørsel etter skjerfene på julemarkedet.

Betjeningen hjelper til, nå er det kaffe og kaker. Vi setter oss ned sammen med 7-8 beboere.

”Det er vel ikke bare, bare å bli gammel heller?”, forsøker jeg meg på. ”Vi sier nå helst *eldre*, vi da”, sier en dame. ”Gammel høres liksom så trist ut”. De andre er enige.

”Ja, men dere er jo gamle da”, forsøker jeg meg på igjen. ”Er de fleste av dere i 70-årene?”, spør jeg forsiktig. Noen ler. ”Det var litt av et kompliment. Vi er alle mellom 80 og 90 år!

”Jeg er født i -24 sier en kar sindig og alvorlig. Begynte å jobbe når jeg kun var en guttunge på tolv. Lange dager, ofte 14 timer. Tok ikke skade av det, vet du!”

”Jeg ble satt til å jobbe på gård når jeg var fjorten” sier en dame med vakkert silkehvitt hår. ”

”Jeg var hjemmeværende mamma fra 1950”, forteller en annen dame. Vi fikk ikke noen hjelp fra det offentlige, må du tro!. Men det var trivelig også. Alle mødre var jo hjemme”.

Vi begynner å snakke om ensomhet. Alle er enige i at det er et stort problem, men de fleste rundt bordet har jo familie som bryr seg.

”Vi hadde det hyggeligere før”, sier plutselig en dame. Hun har verdens snilleste øyne, synes jeg. ”Vi måtte jo *hjelp* hverandre. Hadde ikke så mye penger. Men du verden så trivelig vi hadde det”. Jeg begynner nesten å tro henne, var det bedre før? Sier ikke Wenche Foss det samme, samfunnet var bedre før?

”Er det ikke galskap når barn i dag gir hverandre 150 kroner i bursdagspresent? Det er jo altfor mye penger”, sier plutselig en. Mannen som vokste opp i de harde 30-årene sier tørt at det er synd på de unge som ikke lærer seg verdien av hardt arbeid. ”De blir jo så lite robuste. Når vi eldre er så fornøyd med det vi har, er det fordi vi har lært oss nøysomhet. Jeg synes synd på de unge, de skal få det tøft når de blir gamle”.

”Ja, det virker som dere trives”, sier jeg avslutningsvis.

”Ja, her har vi det godt. Det er lange ventelister kan du tro”.

”Du burde skrive deg på listen allerede nå, du også”, sier en dame til meg.

”Vel, det er jo en stund til... sier jeg, forsiktig. ”Og dessuten bor jeg i Oslo”.

”Uff, stakkars deg, *der* er det visst ikke så greit å bli gammel...”

Kunstutstillingen

I forbindelse med at vi skulle lage utstillingen vår om alderdom, ville vi ha med oss kunstnere som kunne si noe om det å bli gammel.

Vi gikk ut med en tittel; *Alderdom. Fryd eller frykt.*

Det å bli gammel, er tydeligvis et tema som fenger! Responsen var svært god. Asker har et godt kunstner- renommé! Vi har mange dyktige kunstnere som bor i, eller er knyttet til kommunen. Og Asker Museum ligger da også i den berømte *Kunstnerdalen*.

Tanken vår er at vi mennesker har ulike forventninger til det å bli gammel. Mange gruer seg, kanskje med god grunn. De har sett hvordan gamle rundt seg har det; ensomhet, isolasjon, sykdom.

Men alderdommen er da også barnebarn, fritid, minner, tid til refleksjon. Alderdommen er som livet selv, mangfoldig!

Kunstnere som deltar er:

Marit Bockelie,
Borghild Bredeli,
Pippip Ferner,
Bente Gjeving,
May-Irene og Jo Grim Gullvåg,
Marianne Hadler,
Ellen Hesthaug,
Mona Lærum,
Henrik McDougall,
Marie Sjøvold,
Erna Størkson,
Bjørg Thorhallsdotter,
Bjørn Wiese.

Marit Bockelie

Foryngelseskilden

Alt gikk galt- forsiktig må de begynne på nytt.
Ganske forsiktig.

Du skal bestemme over meg-
sier jeg til meg selv.

Jeg er ikke kommet til verden for å bli
underholdt,
men for å bli bekreftet.

Borghild Bredeli

Bestemor og Boggen med proteablomsten

Mormor sover. Hyss, forstyr ei
gamle mormors korte blund.
Over vesle bror hun våket
til den lyse morgenstund.

Endelig i lenestolen
hviler hun sitt hode trett.
Å, gå stille over gulvet;
mormors søvn den er så lett.

Gjennom åpne vindu nynner
bjerken i ro i hennes sinn;
signende det hvite hode
skinner morgensolen inn.

Sytti år, med sølv i håret,
blid som sollys sommerkveld.
Sov i ro, sov søtt og lenge!
Du fortjener det så vel.

Pippip Ferner

Teknisk rop fra en gammel skinnstol

Ferner forholder seg til stoler ikke bare som et symbol, men utfordrer motivet og viser hva som kan skje med en stol i forhold til teknikk, utførelse, farger og komposisjon. Maleriene uttrykker følelser som *ensomhet, avstand, nærhet*.

Hva slags stol, metaforisk sett, ønsker man å sette seg på i forhold til hvilken rolle man har - eller tar? I hvilken stol føler man seg bekvem. Eller ubekvem.

Bente Geving

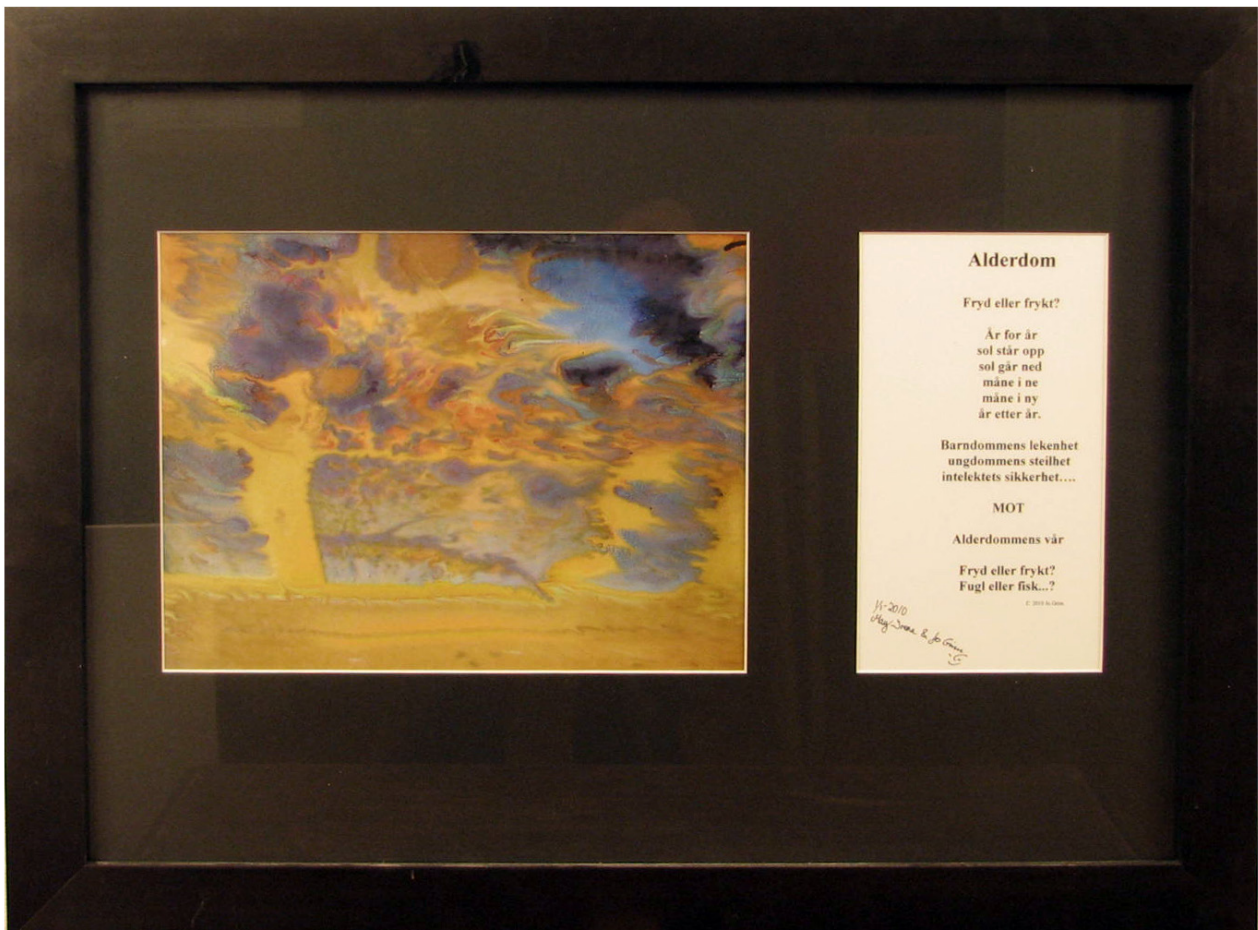
Glemte bilder

Hva jeg vil?
Berøre meg selv gjennom deg.

Svarene som dekker over alle spørsmålene.

Jeg har tatt alt på forskudd.
Nå prøver jeg alderdommen.

Jo Grim Gullvåg og May-Irene Gullvåg

You better never know

Alderdom
 fryd eller frykt
 år for år
 sol står opp
 sol går ned
 måne i ne
 måne i ny
 år etter år

Barndommens lekenhet
 Ungdommens steilhet
 Intellektets sikkerhet
 MOT
 Alderdommens vår?
 Fryd eller frykt?
 Fugl eller fisk...?

Marianne Hadler

Mormor i skogen

Våre besteforeldre var alltid gamle - for oss.
De ble heller ikke synlig eldre -
før de ble borte.

Jeg har noen gamle negativer fra langt tilbake
i livet mitt.

I stedet for å gå i fotorommet tok jeg motivene
direkte til papiret og lerretet.

Gult er fargen for nytt liv, gjenfødelse.
Vi blir borte, men noen kommer etter oss
-og gjenskaper oss - i gult?

Ellen Hesthaug.

Livet i glass og ramme

Jeg ser for meg alderdommen som en ensom og skrøpelig gammel dame.

Redd for å være til bry.

De fleste vennene er gått bort. Men i glass og ramme har hun hele livet sitt, familien, vennene og menneskene hun møtte og var glad i.

Hun har fått flere og flere bilder ettersom årene har gått.

Er ikke det også et tegn på et rikt liv?

Mona Lærum

Fryd

Slik en mormor, du som min
finnes ei, hvordan er din?

Har du ingen?
Det var da ille, ja du, det var ille.

Hun er seks og seksti år,
jeg var nettopp seks i går,

så vi kan nok passe sammen,
kan nok passe sammen.

Henrik McDougall

Sweet memories

Memories I have, oh boy
think about a woman
she smiled at me long ago
hence that day was filled with joy.

It was a nice warm smile
that made me want to laugh
it made me want to say hello
it kind of split my heart.

I know I wont see her again
I don't even know her name,
but the only thing I really know;
she turned my heart to flame!

Marie Sjøvold

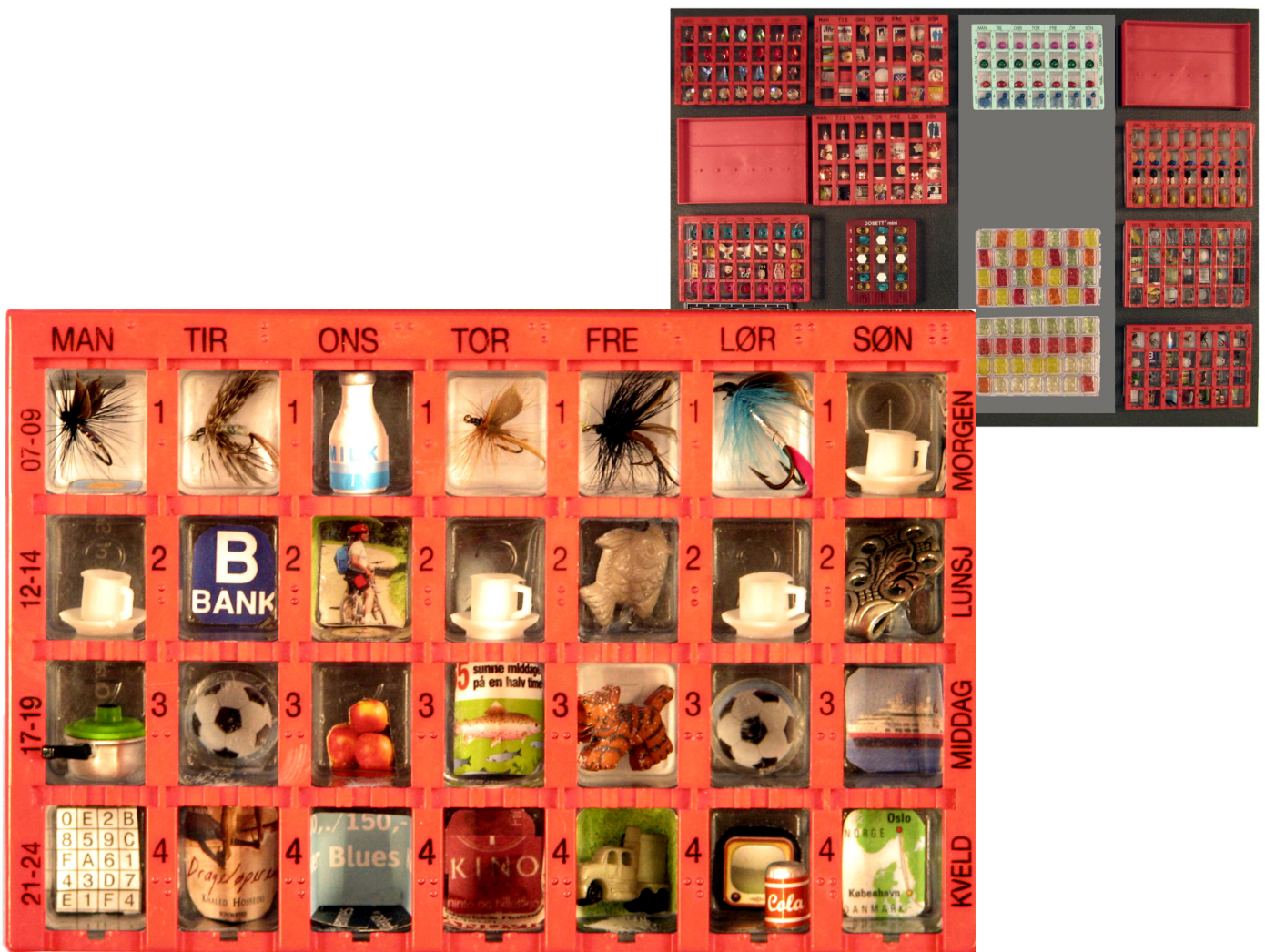
Besteforeldrenes hus

Den som baktaler alderdommen
baktaler sin egen fremtid

Å leve i konsentrert inderlighet
er å leve i erindringens aftenrøde

Der jeg går er det ikke veier,
men de andre følger etter og setter opp veiskilt.

Erna Størkson

Short stories

Mange eldre er avhengige av Dosett for å holde orden på tablettene sine. En ukekalender. Den er ikke et lystig og estetisk syn. Det ville jeg snu på.

Hvorfor ikke putte noe godt i tomrommene? Jeg laget historier av noen pensjonisters uke. Livets lappeteppe og dette er bare begynnelsen...

Jeg hadde mye morro da jeg laget kunstverket og det håper jeg publikum også får. Bruk lupen og kos deg!

Takk til Asker gamlehjem, Solgården pleiehjem, Ulf Benterud samt Karin og Finn Krogvig som donerte dosetter til mitt arbeid.

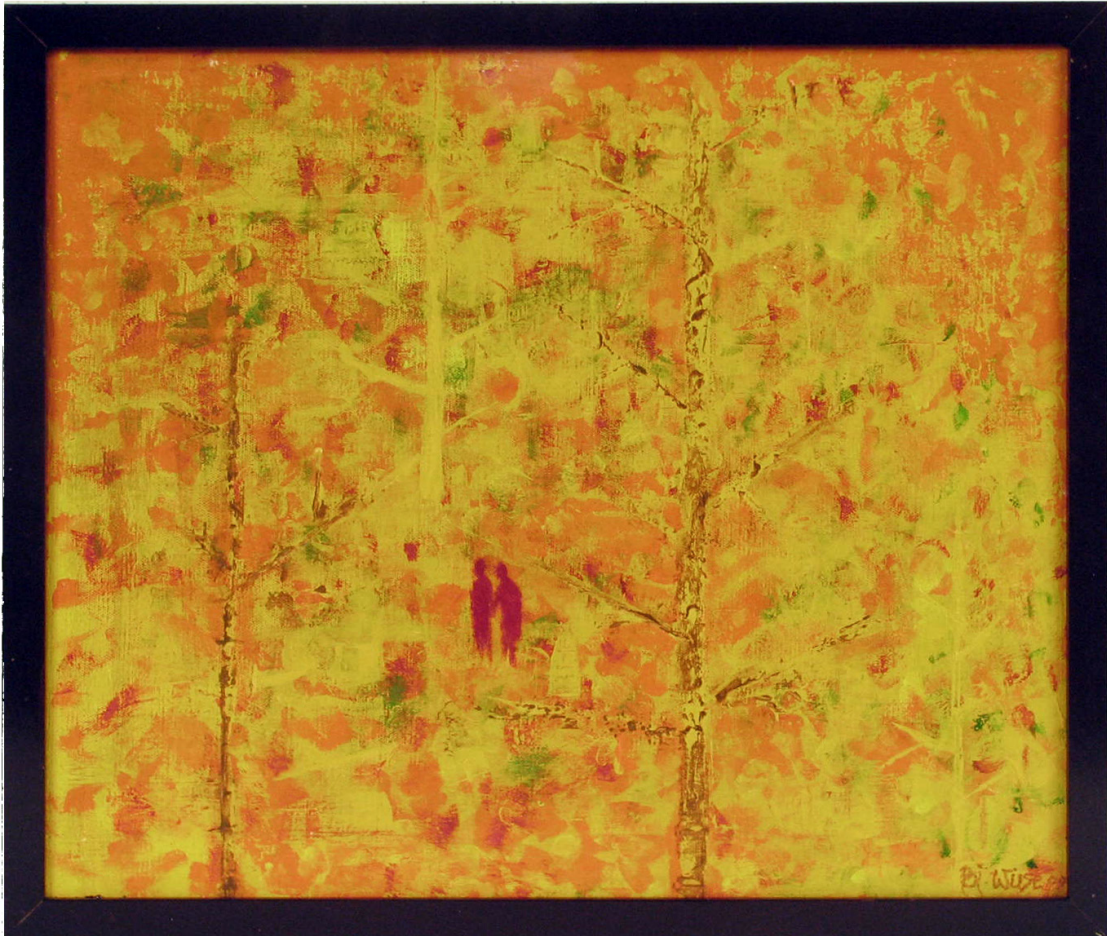
Björg Thorhallsdóttir

Du er aldri alene

Skrukkete hender
magre og senete foldes i bønn
over den tykke svarte boka

tårer følger furer og rynker
i det gamle ansiktet
og smaker salt på tørre lepper

den gamle bønningen hviskes igjen
med nesten tause ord før lysene slukkes
og hun går til sengs
alene

Bjørn Wiese

Høst

Vi er kommet til august
eller er det allerede desember?
Høsten er lang og varm
og vi to er fortsatt sammen

Vi er jo ikke riktig gamle ennå
særlig ikke du som er 6 år yngre
Men det begynner jammen å merkes
når jeg skal reise meg

eller når jeg skal huske et navn
eller hva jeg skulle
inne på kontoret akkurat nå
hvorfor er jeg ikke interessert i Facebook?

Fra Asker gamlehjem til Asker bo- og omsorgssenter

av Frøydis Bryhn Ross

Det 20. århundre lå i startgropen da fattigforstander og kommunestyremedlem, H. P. Christensen Østern, brakte saken om et kommunalt hjem for de gamle opp i Asker kommunestyre. Det var stor enighet om å bygge et hjem for de gamle, men uenighet om det skulle være tilknyttet fattigvesenet. Ideen om at det skulle bygges et hjem som ikke stod under fattigvesenet, vant imidlertid frem.

Inntil 1900 ble gamle og uforsørkede barn sendt fra gård til gård slik fattighjelpen fungerte før fattigloven av 1900 gjorde slutt på legdsordningen. I 1890-årene, noe forut for fattigloven av 1900, startet en reformtid i norsk sosialpolitikk som både kommuner og privatpersoner tok del i. Reformperioden var tuftet på et solidarisk menneskesyn og ønske om rettferdighet for de som hadde slitt for andre gjennom livet. Dette menneskesynet finner vi igjen hos initiativtakerne til byggingen av et gamlehjem i Asker. Man ønsket å gå bort fra fattiggårder og heller reise institusjoner som kunne betraktes som et hjem for gamle og slitne mennesker.

Året 1907 bestemte kommunestyret å bevilge 4500 kr. til bygging av et gamlehjem, og Asker Sparebank og Samlaget bidro med et beløp som med renter utgjorde 9000 kr. i 1908. Samtidig forærte Wilhelm Holtsmark 11 mål av Vøyen gårds grunn. Da både kapital og grunn var skaffet til veie, kunne kommunestyret nedsette en byggekomite med Wilhelm Holtsmark som formann. Bygdas kjente arkitekt Ivar Næss fikk oppdraget å tegne bygningen og sette opp et

omkostningsoverslag, og både banken og Samlaget ga tilsagn om lån som senere ble ettergitt. På høsten samme året la arkitekten frem et forslag som kommunestyret godkjente. Prisen ble kalkulert til kr. 30 000.

Ved juletider 1909 var byggeperioden over, og den 3. januar 1910 ble Asker Gamleheim høytidelig innviet. Det var en stor dag for Asker og ca. 200 hadde møtt frem. Wilhelm Holtsmark ga en fyldig redegjørelse for byggeperioden og innkjøp av inventar og utstyr, og ga uttrykk for at gamlehjemmet måtte bli et sted som erstattet det hjem de gamle ikke klarte å skaffe selv. Han rettet takk til arkitekten, byggekomiteen og håndverkerne, fremhevet det gode samarbeidet og avsluttet med å takke kommunestyret for tillit og offervillighet før han avleverte bygningen til kommunestyrets omsorg. Viseordfører Blakstad overtok hjemmet på kommunens vegne og uttrykte samtidig håp om at det nyoppnevnte styret ville få hygge og glede av sitt arbeide for hjemmet. Byggekomiteen med Wilhelm Holtsmark i spissen og fruene Fredrikke Torgersen og Mathilde Næss utgjorde styret, (Holtsmark og M. Næss kom til å sitte i dette styret i mange år.) Deretter holdt sogneprest Kielland innvielsestalen. Han fremhevet også at huset var mest som en gave til de gamle som savnet eget hus og hjem.

Kommunestyret hadde utarbeidet statutter for gamlehjemmet, og styret satte opp ordensregler, se ill. s. Ordensreglene regulerte beboernes opphold på hjemmet. De handlet bl. a. om personlig renslighet, lydighet til bestyrerinnen, om rutiner i hjemmet og om flid og orden. Visst fikk de gamle trygghet og omsorg, men de måtte samtidig innordne seg et reglement og muligens gi noe avkall på personlig frihet. Statuttene handler om hvem gamlehjemmet er bygget for, om styrets oppgaver og plikter, om budsjettansvar og styrets forhold til kommunestyret.

Forpleiningsbeløpet lød på kr. 0,50 i døgnet. Fattigkassen betalte for de ubemidlede, men søkere med kapital skulle betale av egne midler. Statuttens §5 ga mulighet til å innbetale et engangsbeløp, i 1910

på kr.1000. Beløpet dekket da for opphold resten av søkerens liv. Denne engangsbetalingen skulle gi grunnlag for et fond som skulle komme hjemmet til gode.

Det formelle var på plass. Da gjaldt det å ta hjemmet i bruk. Det var allerede ansatt en bestyrerinne. Hun het frk. Elise Grinder, var 29 år og hadde vært ansatt på gamlehjemmet i Kråkstad. I tillegg ble en kokke ansatt. Den 5. januar flyttet de første inn. I en fortegnelse over de gamle ved Asker Gamlehjem fra 1910 er Maren Kristine Eriksen skrevet inn som nr.1 og Martin Eriksen som nr.2. Vi finner dem på øvre Berg i 1900. Martin var dagarbeider og Anne Kirstine som hun var døpt, var hans kone. Wilhelm Holtsmark eide også øvre Berg, og Martin har tilhørt arbeidsstokken til Holtsmark. Både Martin og Maren var slitere og fortjente å bli tatt hånd om på sine siste leveår. Maren var da 80 år og Martin 72. I løpet av den første måneden flyttet det inn 22 gamle. Alle ble betalt for av Asker fattigvesen.

I slutten av det først driftsåret huset hjemmet 29 gamle. Det sier seg selv at bestyrerinnen trengte mer hjelp, og etter et par måneders drift besluttet styret å ansette en tjenestepike, senere en sykepleierske. Det ble leid inn hjelp til storvasken. Tanken om at de gamle skulle gjøre nytte for seg, viste seg å være for optimistisk. Det var bare de aller sprekeste som kunne bidra med litt renhold, vask, potetskrelling, vedhugst og lignende.

I 1911 besluttet styret å bygge grisehus og starte grisehold. Stell av grisene fikk en kone på hjemmet ansvar for mot en godtgjøring på kr. 3. Griseholdet viste seg å være en nyttig investering og kom til å bety mye for økonomien og mattilfang under begge verdenskrigene.

Krigen som raste utenfor Norges grenser, forårsaket dyrtid og knapphet på mat og brensel. Så knapt og dyrt ble det at døgnprisen gikk opp fra 50 øre til 3,50 kr, og bestyrerinnen ble bedt av styret å bruke mest mulig ruggrot og drøye smøret med kokte poteter. For poteter kunne dyrkes på egen jordlapp, og griseholdet ga både kjøtt og mynt i kassen.

Gamlehjemmet ble ingen isolert institusjon i kommunen. Flere av bygdas kjente kvinner arrangerte hyggekvelder. ”Prestedatteren sang, fru Berge brakte appelsiner og jeg epler med, og Tilla trakterte kaffe med kaker”, leser vi i dagboken til Hulda Garborg fra en hyggekveld i stuen på gamlehjemmet i 1915. Hulda Garborgs refleksjon over de gamle kan vi merke oss slik hun uttrykte det samme sted: ”Det var vemodig å se alle disse utslitte, hjemløse gamle.” Petra Fougner, - som ble valgt inn i kommunestyret i 1910 og var fruen til Drengsrud gård -, stelte også i stand hyggekvelder sammen med Mathilde Næss, - trofast medlem i hjemmets styre, - Hulda Garborg og Tilla Valstad. Tilla Valstad forteller i ”Julekveld på Vangen” om Vangenguttene som skulle dra av gårde med sending til gamlehjemmet julekveldsaften kl. 3 og synge julen inn for de gamle. Fortellingen har

sin rot i virkeligheten. Vangenguttene er guttene som bodde i Sanitetsforeningens hjem på Brusetkollen, og fortellingen gir et levende bilde av hvordan julefeiringen foregikk på gamlehjemmet. Til jul ble det vasket, bakt og pyntet. Da guttene kom til gårds, kom bestyrerinnen, frk. Grinder, dem i møte ”i hvitt forklæ og saa blid og god og bød os ind til kaffebordet som stod dækket med julekake, fattigmand, goderaad og alt som godt var og hører jula til... De gamle satte sig indat bordet – de som kunde – men mange var skjæve og skakke og skrøpelige, og de maatte prinsessa (bestyrerinnen) hjelpe.” Alle fikk utdelt presanger, og guttene sang julesanger og underholdt.

Da gamlehjemmet kunne feire sitt 10- års jubileum 3. januar 1920, bodde 40 gamle - på 14 rom; noen store, andre mindre. Krav om enerom var det ikke snakk om. Styret hadde søkt kommunestyret om å få kjøpe inn flere senger; for derved kunne hjemmet utnyttes bedre og også motta søkere utenfra Asker til en høyere kostpris enn askerbøringene. Styret hadde besluttet å feire tiårs - dagen med kaffefest med og for de gamle. Wilhelm Holtsmark skjenket hjemmet et legat på kr. 50 000. Det ble opprettet i hans brorsønns navn og lyder Bent Theodor Koller Holtsmarks legat. Legatet skulle anvendes til de gamle som betalte oppholdet med egne midler og skulle være en spore til egenbetaling. Av de 40 beboere betalte fattigvesenet for 30, seks betalte med egne midler, og tre av dem fikk halve bidraget betalt av Holtmarks legat. Tre beboere hadde betalt et engangsbeløp som §5 i statuttene ga anledning til. I tillegg bodde det inntil videre en gutt som vergerådet betalte for. I en omtale i Budstikka av tiårsjubileet, sendt inn av en askerbeoer, leser vi at de gamle ser glade og tilfredse ut, og at bestyrerinnen, frk Elise Grinder, ivaretar de gamle på beste måte, alltid snill og vennlig. ”Hun bestyrer hjemmets anliggende med myndighet og forstand,” skriver innsenderen.

I tyveårene får hjemmet innkjøpt vaskemaskin med sentrifuge, elektrisk stekeovn, vannklosett, et apparat til å løfte skrøpelige pasienter, og det ble reist et hus til oppbevaring av melk og matvarer. Anskaffelsene bidro til en lettere hverdag for både ansatte og beboere. Det ble også plussset på med en pleierske, da mange var syke.

Da Asker gamlehjem kunne feire sitt 20- års jubileum i 1930, hadde Wilhelm Holtsmark som selv hadde vært styreformann i 17 av de 20 årene, et ærefullt oppdrag. Styret hadde tatt initiativ til at bestyrerinnen, frøken Elise Grinder, ble tildelt kongens fortjenestemedalje i sølv. Hun fikk denne ærefulle medalje for sitt trofaste og oppofrende arbeide. Da Holtsmark festet medaljen på Elise Grinders bryst, reiste både de gamle og de innbudne gjestene seg og klappet. Ordfører Wettre rettet takk til både bestyrerinnen og styret som hadde vært bestyrerinnens rådgivere og hjelpere i det han formulerte deres innsats slik: ” Det trenges penger til å reise et hus, men det trenges mennesker – gode mennesker til å reise et godt hjem.”

Gamlehjemmet rommet i 1930 38 gamle. Samtidig var det bare fem ansatte. Det var et stort sprik mellom behov for hjelp og den menneskelige ressurs hjemmet rådde over.

I 1930-årene tok myndighetene tak i sosiale problemer; ikke minst ble det rettet søkelys på de eldres situasjon. I alderdommen skulle man bo trygt, og trivsel for de gamle ble viktig for styresmaktene. Målet var - i første omgang – alderstrygd for alle og aldersboliger som kunne tilsvare middelklassens norm. I 1936 ble den første lov om alderstrygd for de over 70 år vedtatt. Den nedverdiggende fattighjelpen skulle bort. For Gamlehjemmets ubemidlede beboere betydde det at fattigkassen ikke lenger var bidragsyter til forpleiningen. Egen alderstrygd kunne betale så langt den rakk, for forpleiningen. 1000 kr til enslige uten inntekt og 1500 til ektepar var den årlige trygden.

De første årene på 30-tallet hadde hjemmet overskudd på regnskapet, og penger kunne settes av på et fond til fornyelse av bygningen. Bygningen trengte oppussing, men da hjemmet gikk med underskudd de neste årene, utsettes rehabiliteringen. Styret så seg også nødsaget til å heve døgnprisen fra 3 kr. til 3,25 i 1939. Plassforholdene var kritikkverdige. Styret satte seg som mål å skaffe hver enkelt av de gamle sitt lille rom slik at de kunne ha et hjem som stod på høyde med tidens krav. Men det målet ble ikke nådd før innvielsen av den første utvidelsen av hjemmet som fant sted i 1980. Det ble også diskutert å bygge en egen pleieavdeling. Tanken om å ta hensyn til ulike behov for pleie var sådd. Men krigen satte en stopper for videre planer.

I 1940 kunne ikke bare hjemmet feire sitt 30-årsjubileum, men bestyrerinnen og styremedlem Mathilde Næss hadde arbeidet i 30 år for de gamle på Asker gamlehjem. Mathilde Næss som var enke etter hjemmets første lege Øystein Næss, hadde sittet i styret fra åpningen i 1910, og ble takket for sin innsats av viseordføreren. For henne hadde arbeidet med de gamle i seg selv vært tilstrekkelig belønning, sa hun, og adresserte takken til de gamle for all den kjærlighet og hygge hun hadde hatt på gamlehjemmet.

Til 30-års jubileet hadde fru Næss utarbeidet en vakker og nydelig skrevet 30-årsberetning i lærplastikk som i dag oppbevares i lokalsamlingen på Asker bibliotek.

Med en viss undring har vi sett at det stod oppført en egen post for tobakk i budsjett og regnskap

for gamlehjemmet. Hele 600 kr i året på slutten av 30-årene. Det må bety at de gamle har fått utdelt sin tobakkpris jevnlig. Men så kom krigen. Dermed stoppet tobakk- utdelingen. Dette falt en del av "gamlekara" tungt for brystet. Blant dem var en både talefører og skrivefører Evensen. Han satte opp et brev til ordføreren og ba om å få utdelt lommepenger så de selv kunne ha mulighet til å skaffe seg noe tobakk. Ordføreren beklager å måtte avslå søknaden. Men han ville henstille til styret og bestyrerinnen om at de måtte gjøre hva de kunne for å skaffe tobakk til veie. Vi kjenner ikke til om dette blir mulig, men dette vitner jo om gamle med tæl og initiativ.

Heller ikke gamlehjemmet unnslett å få radioen inndradd. Bestyrerinnen ba kommunestyret om lån til å kjøpe et piano som en erstatning for radioen. Lånet ble innvilget, og huskonserter ble en viktig avkobling i hverdagen. Men det arrangeres også tur til Nedre Eiker for de sprekeste, og på 35-årsfesten serveres det både kaker og til "gamlekaras" glede tobakk.

I mars 1944 besluttet departementet at Asker gamlehjem kunne bli rekvirert av tyske myndigheter. Kommunen ble pålagt å utarbeide en evakueringsplan

av de gamle til postfunksjonærenes feriehem på Konglungen. Det å flytte 42 gamle hvorav syv sengeliggende og flere svake mennesker i tillegg til betjeningen, var langt fra ønskelig. Kommunen sendte da brev til lensmannen om fortsatt å få disponere gamlehjemmet, da en slik flytting ville by på store problemer. I mai-dagene - 45 var trusselen om evakuering over, og gamlehjemmet kunne glede seg over frigjøringen og starten på en ny æra.

Både stat og kommune stod overfor gjenreisning og fellesprogrammet etter krigen. I Asker hadde befolkningen blitt tredoblet siden åpningen av gamlehjemmet i 1910, og ytterligere folkeøkning var ventet. Veksten i gruppen gamle

hadde også steget både absolutt og i forhold til andre aldersgrupper. Hjemmet var fullt belagt, og det hastet med et nytt pleiehjem og en evt. utvidelse av gamlehjemmet.

Kommunen hadde så vidt kommet i gang med planleggingen, da frk. Grinder søkte avskjed for selv å bli pensjonist. Hun hadde stått ved roret i 36 ½ år og satt sitt preg på hjemmet med sitt gode humør og lyse sinn, som Tilla Valstad formulerte det i Budstikka. Frk. Grinder – perioden var gått over i historien.

I et brev til Asker formannskap uttrykkes det sterk bekymring om forholdene på gamlehjemmet. "Det er dessverre så altfor ofte å høre at de gamle og deres pårørende kvier seg for innleggelse hos oss, ikke minst fordi det er for mange på rommene." Fortgang i planer om et nytt og tidsmessig sykehjem var nødvendig. Vannforholdene på hjemmet var under enhver kritikk. Høsten 1947 måtte betjeningen bære vann fra kjelleren opp til både 1. ste og 2. den etasje, og før jul truet den med felles oppsigelse fra nyttår, hvis dette ikke ble rettet på. Alt gikk ikke på skinner.

Generelt var gamle - og pleiehjem lite tilfredsstillende etter krigen. De eldre hjemmene burde pusses opp, og hjemmene burde bli tilpasset de ulike brukerne,

mente myndighetene. I 1952 stod imidlertid Asker Pleiehjem ved Gulhella ferdig, og en omfattende restaurering av gamlehjemmet ble satt i gang. Den kom til å vare i åtte år. For da Asker gamlehjemmet fylte 50 år i 1960, var samtlige værelser blitt pusset opp, kjøkkenet modernisert, oppvaskmaskin og andre tekniske hjelpemidler innkjøpt, stuen gjort større, og i kjelleren var det innredet et lite kapell. I kjelleren var det satt i stand et hobbyrom med radio. Fremdeles var hjemmet et naturlig midtpunkt i bygda, som Budstikka skrev i en reportasje om jubileet, og nevnte opp en rekke frivillige organisasjoner som delte ut gaver på jubileumsfesten. Blant mange gaver skjenket Asker Lions Club et fjernsynsapparat og Asker Rotary Klubb et piano. Det ble underholdt med festtaler og musikk, og ordføreren bebudet en ny innsats for de gamle i bygda.

I 1964 kom en ny lov om sosialhjelp og ønske om sosialkontorer med folkevalgte nemnder i alle kommuner. Asker fikk eget tilsyn for eldreomsorgen og eldreinstitusjoner, og det overtok mandatet til gamlehjemmets styre. Gamlehjemmet ble til Asker aldershjem. Komiteen som arbeidet med eldreomsorgen sentralt, mente frihetsproblemet var akutt i alders- og sykehjem, og at det var viktig å sikre frihet for de eldre i institusjonene. Forbud og påbud i hjemmene skulle bort. I 1969 vedtok tilsynsutvalget for aldershjemmet nye regler. Hjemmet var til for pensjonærene, og de nye reglene handlet om trivsel for alle. Tilsynet gikk inn for at det kunne serveres rødvin til søndagsmiddagen og festlige anledninger. Det ville være med på å skape hygge og bidra til at de gamle eller pensjonærene (som det nå heter) som ønsket det, kunne nyte vin i en åpen atmosfære, mente tilsynet. Tilsynet tok initiativ til turer, og tilsynets formann, fru Nissen-Lie, inviterte til ettermiddagskaffe i eget hjem.

Romsituasjonen stod på dagsorden. Det ble satt i gang planer om å bygge om hjemmet. Innredningen var uhensiktsmessig, og hjemmets lege etterlyste et rom til fysioterapi. I hele hjemmets historie hadde ansatte bodd i den samme bygningen som de gamle. Det ville tilsynet gjøre noe med og gikk inn for å skaffe betjeningen rom utenfor hjemmet. Ikke alle var like glade for det, men i 1970 stod bestyrerinnens lille leilighet og de andre betjeningsrommene ledige til annet bruk.

Foruten oppussing og innkjøp av nye møbler og utstyr, fikk de gamle anledning til å kjøpe kioskvarer en gang i hver 14. dag. Det var hjelpeforeningen som gjerne vil yte mer for pensjonærene. Den ville dessuten arrangere hyggekvelder der beboere og andre deltok aktivt.

Kiosksalget varte til 1978. Da ble salget stoppet av helsemessige og medisinske grunner av hjemmets lege. På samme tid som kiosksalget startet, ble det ansatt en aktivtør. Det var et prøveprosjekt for å se om det hadde noe for seg å aktivisere de gamle. Oppstarten var svært enkel. Den begynte i spisestuen med stoppenåler og perler. Det viste seg at dette skulle bli populært, og etter hvert ble bestyrerinnens gamle leilighet omgjort til aktivitetsrom hvor det ble sydd, heklet strikket og vevet. Aktivitøren, Dagfrid Garvin, startet opp med opplesning, samtaler om verdensbegivenheter og nytt om Asker. Egne litteraturkvelder i peisestuen ble også et tilbud til pensjonærene. Det ble regelmessige underholdningskvelder og arrangert turer. Det ble laget spaserkonkurranser som ga poeng, og pokalen til vinneren eller vinnerne var fine sommerhatter pyntet med blader. Blomsterbeddet utenfor aktivtørrommet ga også en hyggelig beskjefligelse for noen. En annen hyggelig aktivitet som fru Garvin fikk i stand, var organiserte frokostgrupper. Her kunne seks- syv delta av gangen. Det ble servert varme rundstykker, og det ble lagt vekt på hyggelige samtaler og pene bordvaner. ”Johansens venner” optrådte med musikk og dans og serverte samtidig noe ekstra. Fysioterapeuten kjøpte inn grammofon og plater og fikk de gamle ut på dansegulvet. Lions stilte opp og arrangerte sommertur og middag for hele hjemmet. Prosjektet og en mer vektlegging av aktiviteter og arrangementer kom til å skape mer trivsel. Vi kan trygt hevde at Asker aldershjem fulgte opp intensjonen i sosialkomiteens innstilling fra 60-tallet.

På 70-tallet er planene om tilbygg kommet godt i gang, men det blir utsatt da reguleringsvesenet hadde merknad til plasseringen. Planen forutsatte 25 enerom, 11 rom i det gamle bygget og 14 i den nye fløyen. Det skulle bare tilbys enerom til pensjonærene, og rommene skulle ha egne bad med toalett. Dessuten skulle det gis plass til arbeidsterapi og hår- og fotpleie. Først i 1979 kom byggearbeidet i gang. Hjemmet hadde da 19 pensjonærer og 17 ansatte, av dem 9 i full stilling, en markant forskjell fra tidligere år.

I tilsynet ble det reist spørsmål om hva som kunne gjøres for å aktivisere pensjonærene. Det var tydelig at aktivitet og trivsel hang sammen. Imidlertid fikk arbeidsstuen gode betingelser i nybygget som ble åpnet i 1980, og tilsynet mente at det måtte vurderes om eldre utenfor hjemmet skulle få tilbud om plass i arbeidsstuen. Året etter kunne hjemmet åpne salgsutstilling av håndarbeider. De eldre gledet seg, pyntet seg, og inntekten av salget kunne brukes både til nye innkjøp og underholdning. Salgsutstillingen ble en suksess og ble gjentatt i flere år.

Da Asker aldershjem fylte 70 år i 1980, stod det med store bokstaver i Budstikka ”Arkitektonisk perle med hjemmekoselig atmosfære”. Tilbygget skygget nok for den stilrene bygningen som i 70 år hadde ligget fritt på bakketoppen med hagen omkring. I november 1980 flyttet 15 eldre inn i den nye fløyen. For mange ble dette en stor overgang, og det tok tid før alle fant seg til rette. Det ble lagt vekt på at pensjonærene skulle trives i den nye fløyen. De fikk anledning til å ha med seg personlige ting, for det skapte en hjemlig atmosfære. Det kom også opplegg for TV og telefon på hvert rom. Dette ga mulighet til en personlig frihet som aldershjemmet ikke tidligere kunne tilby sine eldre.

I 1993 bodde 26 eldre, derav 5 plasser for korttidsopphold og 3 dagplasser som ble benyttet av 12 personer. Hjemmet hadde 22 faste stillingshjemler og 3 engasjementstillinger. Ledelsen utarbeidet mål for hvordan den enkelte best kunne trives og vektla trygghet som viktigste trivselsfaktor. Samme år stiftes Venneforeningen. Den hadde som mål å lage hyggekvelder for pensjonærene. De første årene en gang i uken, senere hver 14. dag. Frisøren for hjemmet, Erling Johnsen, ble formann. Flere av betjeningen hadde sett behovet for faste tilstellinger. Det ble servert kaffe og kaker, opplesning og loddsalg til inntekt for nyanskaffelser til aldershjemmet. Røde Kors besøkstjeneste besøkte hjemmet regelmessig hver 14. dag.

Kontakt med pårørende har vært og er av stor betydning for de eldre som har flyttet fra sine hjem. Aldershjemmets ledelse har gitt uttrykk for at de pårørende har hatt god kontakt med sine eldre. Der kontakten kunne ha vært bedre, har hjemmet etterlyst den. Ledelsen har også gitt uttrykk for at det er

viktig at pårørende tar med sine på aktiviteter utenfor institusjonen. For på denne måten kan pensjonærene fortsette å være en del av det sosiale livet de har tilhørt.

På 90-tallet hadde Asker kommune vokst til en befolkning på nær 50 000. Det var bygget fem alders og sykehjem i kommunen. Tilbygget til Asker aldershjem som var ferdig i 1980, oppfylte ikke lenger det behovet for eldretjenester som kommunal omsorg krevde. Planer om ny utbygging og nye tjenester i eldreomsorgen banet seg vei. Et nytt tilbygg måtte romme tjenester tilpasset ulike behov, en boform som ga større individuell frihet og skjerming mellom de ulike behov måtte dekkes. Planer ble til virkelighet, og i januar 1996 kunne ordføreren invitere til den offisielle innvielsen av tilbygget og ombyggingen

av Asker aldershjem. Denne innvielsen fant sted 86 år etter den aller første innvielsen av Askers første gamlehjem. Den første bygningen var blitt omgjort til dagsenter og kontorer til omsorgstjenesten i kommunen. Rom var bygget om, og stuen som hadde vært hjemmets storstue omgjort til andre formål. Trist syntes ansatte som hadde tjent hjemmet i mange år. Imidlertid hadde begge tilbyggene pene stuer og hyggelige oppholdsrom. Arbeidsstuen som hadde hatt gode forhold i det første tilbygget fikk andre funksjoner. I tråd med nye tilbud og flere tjenester ble aldershjemmet omdøpt til Asker bo- og omsorgssenter. Foruten dagsenteret rommer institusjonen 4 sykehjemsplasser, 18 omsorgsleiligheter og 14 serviceleiligheter alle med bad.

Kjøkkentjenesten ble nedlagt og har mottakskjøkkenet for middag som blir produsert på sentralkjøkkenet på Solgården. I stedet kan beboere, brukere og ansatte handle og spise på egen kafeteria i nybygget. Asker bo- og behandlingshjem står i dag frem som veldrevet og med mange vakre møbler, malerier og gjenstander.

I Asker kommunes eldreplan for 2004 – 2014 er nøkkelordene trygghet, tilgjengelighet og tilpassede tjenester. Ikke desto mindre kom kommunestyret med forslag om å nedlegge hjemmet. Men da aksjonerte Venneforeningen og andre ansatte. I en periode stod Venneforeningen og samlet underskrifter mot nedleggelse av hjemmet hver lørdag i Asker sentrum. Ansatte skrev brev til kommunestyret og arrangerte fakkeltog i Asker sentrum mot nedleggelse. Det ble kjempet for å beholde Asker bo og omsorgssenter og å føre tradisjonen om et hjem for eldre askerbøringer videre. Til slutt snudde kommunestyret. Asker bo og omsorgssenter fikk fortsette å ta vare på sine eldre i Asker.

I skrivende stund leser vi om en statlig verdighetsgaranti for eldre fra 2011. Minstestandarden for eldre skal lovfestes. Det betyr rett til forsvarlig boform, medisinske behov, god mat, en naturlig døgnrytme og lindrende behandling ved livets slutt. Vi får håpe det blir et løft for en god og sikker alderdom i Norge.

Trygghet og trivsel har stått i sentrum for Asker gamlehjems hundre års historie. Hjemmet har fulgt den øvrige utviklingen i vårt land og tatt på alvor statlige bestemmelser og lovendringer. Gamlehjemets historie fra å være et gamlehjem til et bo- og behandlingshjem er som en reise gjennom hundre år av vår historie.

Kilder:

Anne Lise Seip: ” Sosialhjelpstaten blir til” og ” Veiene til velferdstaten”
 Asker formannskap: Saksmapper 1930 – 1948, IKA Kongsberg
 Asker bibliotek: Styreprotokoll 1910-1927, Mathilde Næss:
 30-årsberetning
 Utlånt fra Asker bo og omsorgssenter: Fortegnelse over de gamle ved Asker gamlehjem 1910. Utskrift av møteprotokoll for tilsynsutvalget for Asker aldershjem, syke- og pleiehjem; diverse utklipp fra reportasjer om hjemmet i Budstikka
 Samtaler med Dagfrid Garvin, Elisabeth Sandbu og Liv Stenseth

Kåseri av Harald Skjøsberg, rektor ved Solvang ungdomsskole, holdt 14. januar 2010 i anledning Asker Aldershjem sitt 100 års jubileum.

I mange år drømte jeg om å bli eldre fort. Framtiden var alt, nåtiden var intet, jeg har egentlig aldri, noensinne, vært særlig god til å leve i ”nuet,” som det vel heter, har ikke evnet å nyte øyeblikket. Så da jeg var barn, og levde i barnets tilsynelatende uskyldstilstand, så lengtet jeg bare etter at denne uskylden skulle bli borte, forsvinne, oppløse seg. Det lille barnet som var meg hadde store forventninger om en spennende ungdomstid, men jenter og fester og det som ellers måtte høre til; og da ungdomstiden kom, (jeg synes det drøyde, må jeg innrømme) ble jeg i og for seg ikke skuffet. Jeg fikk oppleve slike ting som ungdomstiden er full av, og den dag i dag er jeg glad for det. Det er nemlig grenser for hvor prektige ungdom skal være, dersom de skal få et harmonisk voksenliv.

Men selv om min ungdomstid var god, og morsom, og full av slikt som ungdomstid skal være full av, så slo jeg meg ikke til ro i denne tiden, tenkte ikke nyt det mens du kan, nei, midt i min blomstrende ungdomstid hadde jeg en nesten panisk frykt for at noe skulle glippe for meg, at jeg skulle være ung for lenge, ikke komme med siste vognen når toget gikk, og at jeg dermed skulle prestere Ikke å få meg en kone, ikke å finne meg en jobb, ikke å få meg barn. Men alt dette har også kommet til meg, og likevel har jeg aldri – eller i hvert fall alt for sjelden – vært i stand til å lene meg tilbake, tenke nyt det, nyt ditt gode liv, og hvil i det du har. For faktum er at jeg fremdeles tenker meg framover, framover mot det jeg uvergelig ser kommer, nemlig pensjonisttilværelse, aldring – et kvalitativt annet liv.

Dette at jeg alltid har sett framover, alltid har tenkt meg et annet liv, fantasert meg fram til neste fase, om du vil, har gjort at jeg alltid har sett med stor interesse på dem som er eldre enn meg. Da jeg var barn, studerte jeg ungdommen, og gledet meg til jeg selv skulle bli – ikke liten lenger men fullvoksen, og likevel ung. Og da jeg var ungdom, studerte jeg de voksne, de som gikk til arbeidet hver dag, de som hadde familie og forpliktelse. Jeg var tiltrukket av

mennesker med livserfaringer som ikke var mine, men som forhåpentligvis skulle bli det; og hele tiden, et sted i min underbevissthet, fantes det et spørsmål jeg alltid brant etter å stille, og det lød: Hvordan er det? Hvordan er det å være ung? Hvordan er det å gå på fest, hvordan er det å drikke, hvordan er det å ha kjæreste? Og så, når jeg hadde opplevd alt dette, trådt inn i det lovede land, så å si, ville jeg fremdeles vite: Hvordan er det? Hvordan er det å være voksen, hvordan er det å ha et fast arbeid å gå til, hvordan er det å være gift, hvordan er det å ha barn?

Også dette begeret har jeg drukket av, og jeg har drukket av det til fulle. Og så kommer jeg til dere i dag, som det barnet jeg en gang var, som den ungdommen jeg en gang var, og som den voksne jeg ennå er, og så spør jeg dere, bevende, fryktsomt: Hvordan er det? Hvordan er det å være – hva skal jeg kalle det? Senior? Nestor? Eller skal jeg driste meg til å bruke ordet gammel, et adjektiv som på en merkelig måte er belastet, mens adjektivet ung bare er positivt ladet. Og jeg er like interessert i dere, som jeg en gang var i ungdommen, en gang var i de voksne.

Men det er en dramatisk forskjell; og det er at jeg ikke ser fram til dette – ikke bare i hvert fall. For kanskje første gang i livet ønsker jeg å holde fast. For når sant skal sies, og det skal det vel, nærmer jeg meg denne fasen, pensjonsalderens fase, alderdommens fase, med forventning, kanskje, men også med fryktsomhet. Jeg vet godt hva jeg er redd for. Det er ikke den rent fysiske aldringen, ikke det å bevege meg saktere, få en mødigere kropp, ikke en gang sykdommer tror jeg at jeg frykter i vesentlig grad. Det var da jeg var ung at jeg var hypokonder, og nå er jeg bare hypokonder på vegne av mine barn og barnebarn. På egne vegne tenker jeg mer at det får komme det som komme skal, jeg har levd 57 år uten en eneste lyte av betydning, det er allerede grunn til takknemlighet. Nei, det jeg frykter, er å bli utdefinert. Dessuten frykter jeg kjedsomheten. Og derfor spør jeg dere, fryktsomt, respektfullt: Hvordan er det??

Jeg er, som noen av dere kanskje vet, rektor på en ungdomsskole. Det er selvsagt ikke verdens mest betydningsfulle jobb, men likevel viktig nok, i min lille verden, og det som for meg, i denne sammenheng, er viktig, er at ordene mine betyr noe. Daglig tar jeg beslutninger, store eller små,

bagatellmessige eller viktige, som faktisk betyr noe for andre mennesker. Mine ord, og mine gjerninger, har vekt, på det lille stedet hvor jeg er. I arbeidslivet har de fleste av oss det slik, på et eller annet nivå. Det betyr noe hvordan kirurgen opererer, hvordan advokaten fører sin sak, hvordan hjelpepleieren opptrer overfor aldershjemmets beboere, hvordan ingeniøren tegner kurvene på motorveien, hvordan sekretæren håndterer sjefens avtaler, hvordan finansrådgiveren råder sine kunder. Vi betyr alle noe i arbeidslivet, og derfor er det så uhyggelig, synes jeg, at 790 000 nordmenn mellom 18 og 64 år lever av ulike støtteordninger som et alternativ til arbeid.

Men snart er det en annen skjebne som venter meg, hvis jeg lever lenge nok, og det tror jeg at jeg gjør: Avgangen. Avtakkingen. Pensjonsalderen. ”For første gang i ditt liv er du et fritt menneske,” pleier jeg å si, oppmuntrende, til våre pensjonister når de takkes av. Men jeg spør ikke: Hva skal du bruke denne friheten til? Hva er denne friheten egentlig verdt? Heller ikke spør jeg: Hvordan blir det for deg nå, når du mister din samfunnsmessige betydning, når dine ord, dine gjerninger og dine meninger om dette og hint bare har betydning for dine aller nærmeste? Heller ikke spør jeg: Hva skal du egentlig drive med, utenom å lese Aftenposten lenge om morgenen? Heller ikke spør jeg: Er du ikke redd for å kjede deg? Nei, jeg kan ikke spørre avtroppende medarbeidere om dette, i en situasjon hvor de skal takkes av, og hylles, for et langt og fortjenestefullt virke. Men når jeg treffer dem, for eksempel på julelunsjen, hender det nok jeg spør: ”Hvordan er det?” Og alle svarer at det er fullstendig skjønt, og i mitt stille sinn lurte jeg på om de svarer ærlig.

Vi har et merkelig forhold til det å bli eldre i Norge. Det er som man settes i et gyllent bur. Man får ofte festtaler og gode ord, man får høre hvor viktig og betydningsfull man er, hvilken enorm ressurs man er – men realiteten er at vi ikke er så flinke til å ta vare på eldre mennesker. Jeg tenker ikke nå på at eldreomsorgen får for lite penger, at sykehjemmene

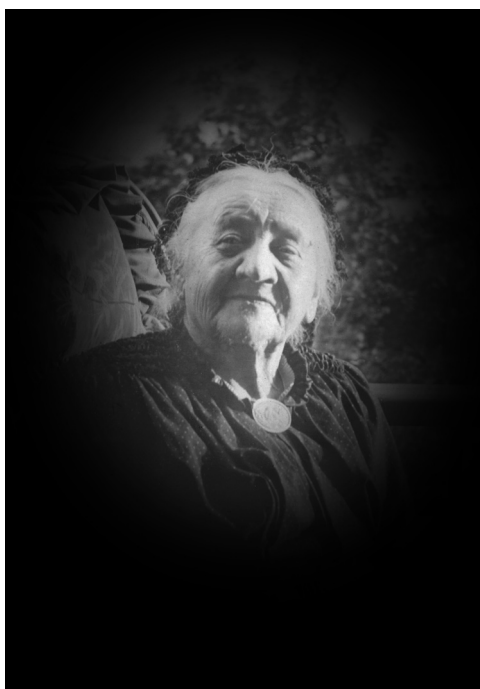
er for dårlig bemannet – eller bekvinnnet – for egentlig tror jeg norsk eldreomsorg er mye bedre enn sitt rykte. Men jeg tenker på at eldre ikke brukes nok. Nærmer du deg 60, regnes du som ferdig her i landet, mens man ellers i verden, nettopp i den perioden, er i ferd med nå til topps karrieremessig. Og det er kanskje ikke så dumt, egentlig? Ikke alltid, i hvert

fall! For det er ofte da man har erfaringene, oversikten – og, i beste fall, visdommen. Selv er jeg overbevist om at jeg er blitt klokere med årene. Jeg er for eksempel mer tolerant, mer forståelsesfull, mindre rask til å dømme, og mindre skråsikker. Det er fordi jeg har opplevd mer, møtt flere mennesker, sett flere skjebner.

De eldste av dere, har vært regnet som eldre lenge. Det er nok mange år siden dere sluttet å arbeide, ja, kanskje er barna deres nå i ferd med å nå pensjonsalderen. Jeg vet også at dere er i ulik form, har det ulikt,

for selvsagt er det slik at alderen krever sitt av oss, at tiden tærer på alt, også kroppen, og noen ganger sinnet. Men det jeg håper, og tror, er at dere alltid tas på alvor, alltid møtes med respekt, som den dere har vært, og den dere er. Det er viktig for dere, men også viktig for oss, fordi et samfunn som ikke vet å respektere gamle mennesker, lære av eldre mennesker, og ta del i eldre menneskers erfaringer, blir et fattigere, og mer sårbart samfunn. Derfor må vår nysgjerrighet ikke bare være rettet mot fremtiden, det vi skal til, det som venter oss – men også mot fortiden, det som *har* vært, det som *har* skjedd. Og hvem kan fortelle oss mer om det, enn nettopp dere?

Mange av dere hører nok hva jeg er ute etter; hva som er mitt prosjekt, så å si. Igjen spør jeg de eldre, slik jeg alltid har gjort, gjennom barndom, ungdom og voksenliv: Hvordan er det? Hvordan er det å være i deres fase, hvordan er det å bli gammel? Snart skal jeg sannsynligvis finne det ut selv, men har dere noen kloke ord med meg på veien mot min egen alderdom – som jeg alt ser komme – så vil jeg gjerne høre. For *jeg* vil i hvert fall gjerne lære av erfaring.

Ut i solen stua

Det var ildsjeler i Hvalstad-dalen som tenkte på de gamle og deres vel rundt siste verdenskrig. Ganske tidlig kom Otto Valstad i kontakt med *Inga Bjørnson*, og han var særlig interessert i hennes omsorg for eldre. Han kjøpte et jordstykke i forlengelsen av eiendommen sin og satte opp en litt større hytte der. Så ble eiendommen overlatt til ”ut i solen”-organisasjonen, opprinnelig satt ut i livet av Inga Bjørnson eller *Inga Utfukt* som hun ble kalt. Hun fikk også med seg døtrene sine på dette, særlig *Botten Soot*. De to hadde evner til å få de gamle i humør og holde det fast så lenge turene varte- og litt til. Disse hadde skuespillervenner som titt og ofte bidro med omsorg og fornøyelser, og *Botten Soot* har skrevet fornøydlig om hvordan disse turene til Solstua på Hvalstad fortonet seg.

Utdrag fra ”Mamma i fint selskap”.
Alb. Cammermeyers Forlag, 1946:
”...jeg har lyst til å ta Dem med en solblank torsdag - ja, for sol må det være - utover til Solstua på Hvalstad

sammen med alle de gamle. Først og fremst er det utrolig hvordan mamma selv i krigens mangelfulle år har greid å skaffe mat til en 50-60 stykker hver torsdag hele sommeren igjennom. Det er helt fantastisk, men det har gått. Gått, ja - var det en som trengte et ekstra skotøykort så måtte det være mamma, slik som hun utrettelig har gått på bena sine for både å få tak i det meste og det beste til sine gamle. Selv om både fru Baute- det er mammas høyre hånd- og jeg dilter med, kommer vi ingen vei uten mamma. Hun tar innersvingen på det mest hardkokte mannebein og gir seg ikke før hele butikken og mannen med er i hennes vold. Overlesset med pakker sleper vi oss ned til Vestbanen, hvor toget bringer oss ut til Hvalstad.

På Solstua er det ingen som ligger på latsia skal jeg si. Det gjelder å henge i om alt arbeidet skal bli slik som ”generalen” vil ha det - og det blir det. Når torsdagen så opprinner sammen med sola er alt klappet og klart til gilde. Nå kan de komme - her er sopt og fint, det er granbar på tråkka, storstua er pyntet med løv og blomster, på peisen er det varme, på bordene lys, flagget vaier fra stangen- og mor Inga selv står i pomp og prakt med solstreif i sølvhåret - hun ligner en sagadronning der hun står i det grønne og ønsker gjestene velkommen til gårds.

Det er rørende, selv for oss som er vant til å se alle de gamle komme ruslende i langsomt tempo nedover bakken. De aller skrøpeligste kommer kjørende med hest og vogn. Det vekker minner hos dem om gode gamle dager, og de koser seg ekstra. Og så blir det yrende liv i leiren. Alle er lykkelige og takknemlige, og skravla går på dem. Gamle Marianne ligner på en snøkløkke der vi nærmest bærer henne oppover trappen og plasserer henne foran peisen hvor ilden gnistrer og spraker og forgyller det gamle elfenbensansiktet.

A nei, å deilig detta var! Goddag-goddag, er`e ikke selveste Bjørnson da! Pludrer hun i vei. Takk og pris for atte Dere lever ennå - akkerat nesa te`n Bjørnstjerne. Ja, det var nok bare ekte onger der i gården, skulle jeg mene. D`er forskjell på folk her i væla. Herregud san- jag ha`kke blenna - nei, jeg mener blunna i hele natt av bare gle`e. Jeg ba tel skaperen om fint vær, og minsanten spenderte`n ikke sola! Ja, sku`n væra no ste`, måtte det væra her...

Jeg kom i siste lita, jeg sier en annen. Tru`kke jeg måtte på lægevakta me`n vesle Ka`l da. Dom lekte krig ner`i går`n, serri, å n`Karl var soldat og brukte potta te hjelm. Dermeså trøkte den andre potta så

hardt neppå hue te`n at a blei sittanes bom fast. Det var ummuliens rå` å få a laus, stakkars kroken. Men nå har`em greid det. Ja, de onga, de onga...

Nå ringer Guri med kubjella til første bordsetting. Kaffe og skårne smørbrød med meieri på - kom ikke der. Om det smaker? Tausheten under måltidet forteller om det. Vel fornøyde og gode og mette rusler hele forsamlingen "ut i solen" for å hvile på marken og samle krefter til dagens store høydepunkt- middagen. I krigsårene var det som om de ikke riktig turde håpe det, men det lå liksom allikevel kjøtt i luften - det duftet liflig fra Ellas gryter, helt ut på tunet. (...)

Middagen er servert, mine damer og herrer, sier mamma, og nå tar vi et tre ganger hurra for Tilla og Otto Valstad som har skjenket dette huset. *Hurra! Hurra! Hurra...* Under stormende jubel stiger hedersgjestene inn gjennom døren med a`Gunhild som trofast ledsager. Så begynner vi- nei, omforlatelse, jeg glemmer rent mammas "bordbønn" som hun leser før maten:

*Årene kommer og årene går,
hvor det blir av dem- det ingen
forstår,
men de tar fra oss alt vi har fått
Av hår og tenner- av stort og av
smått!*

Etter dette er det vi eter, og så er vi alle sammen en stor familie, Skål da! Skål i saft!

AKTIVITETER OG TILBUD KNYTTET TIL UTSTILLINGEN

Søndag 14. februar kl. 14.00

Å BLI GAMMEL ER NO' HERK...???

-inspirert av 100-års jubileet til Asker Aldershjem!
Utstillingen er mangfoldig som selve livet.

Introduksjon ved skuespiller Wenche Medbøe der hun viser kortfilmer som bygger på eldre skuespillere sine livshistorier.

Åpnes av Bente Stein Mathisen,
konst. direktør for helse og sosial Asker kommune.

14 billedkunstnere bidrar med sine tolkninger av det å bli gammel gjennom en salgsutstilling.

Under hele utstillingsperioden 14.2. – 10.10.

Bingo og kortfilm hver søndag

– noe for besteforeldre og barnebarn.

Fri entré.

Torsdag 11. mars kl. 19.30

GRANNEKJERRINGENE

HULDA OG TILLA

Kåseriet til Birgit Gjernes holdes i
grannekjerring Tilla sitt hjem.

Kr. 50,- / Med Budstikkakortet kr. 30,-

Torsdag 18. mars kl. 19.00

HVORDAN VIL DU HA DET SOM GAMMEL?

BLI MED PÅ DEBATTEN. I panelet sitter:

Lisbeth Hammer Krog. Hilde Heggelien.

Ingvild Tautra Vevatne. Erik Gjems Onstad.

Ole Jakob Johansen. Odvar Omland.

Møteleder: Tidl. Ordfører Morten Strand

Fri entré.

Tirsdag 13. april kl. 19.00 på Det Norske Teatret.

”EVIG UNG”. EN FELLES

TEATEROPPLEVELSE

Bindende påmelding innen 16.2. Kr. 360,-.

Det Norske Teatret ble startet av Hulda og Arne
Garborg på Labråten.

Program:

Kl. 19.00 Historikk om teatret og kafé i
Huldasalongen.

Kl. 20.00 Forestillingen begynner.